Prețul unui exemplar

Corespondență internațională pentru studiul problemei jidovești.

1. Ianuarie 1941
15. Ianuarie 1941

Cuprinsul:

Istoria jidanilor din Suedia până la emanciparea lor.

Dipl. Ing. A. Schirme…
…f: Erich Schwarzbur…
"Welt-Dienst" Frankfurt a. Main, Postschliessfach 600.

Repro… permise şi cu… …der sursei ("Welt-Dienst" …furt am Main) şi trimi… …xemplare justificative.

Abonamentul: Pe jumătate… Pe un an … …ontravaloa… A se menţiona ediţia dorită.

Apare la Frankfurt a. Main

Plăţi în Germania la: Dresdner Bank, Depositenkasse II, Frankfurt am Main
sau Postscheck-Konto: Frankfurt am Main, Nr. 6201

Apare de două ori pe lună în 11 limbi.

Ediţia germană: Welt-Dienst
Ediţia engleză: World-Service
Ediţia franceză: Service Mondial
Ediţia …: Мировая Служба
Ediţia ungurească: Világ-Szolgálat
Ediţia spaniolă: Servicio Mundial
Ediţia olandeză: Wereld-Dienst
Ediţia română: …viciul Mondial
…: …iens-Service
…: …ans-Tjanesten
…: …-Service

Istoria jidanilor din Suedia până la emanciparea lor.

…jidanilor din Suedia este foarte … …mbăcioasă. Ca şi în celelalte … dupăce au pus odată piciorul … de … …ntul Suediei, jidanii au … luptă pentru emanciparea lor …vantajele … peste două secole, … luptat cu hotărâre împotriva ji… între 174… …i de glia şi datinele … …s jidanii au dobândit aci poziţi… …t Regelui … …ortante şi drepturi … până când în secolul al XIX-lea, … …rea ji… … toate ţările europene, … Suedia loc emanciparea jidanilor. … Pome… … …unată luptă şi aici iud… …poporul. Victoria aceasta a fost … …ă numai prin faptul că … favorizat la orice ocazie înaintar… jid…lor.

… prima dată Suedezii au venit … contact cu jidanii, când pe la sf… …-lea Suedezii, pe atunci încă păgâni, au intrat în legături comerci… …ţii jidani ai Chasarilor. La inceputul anului 1000 însă, aceste l… …ră aproape cu totul.

… prima dată jidanii au fost pomeniţi în actele Consiliului Sup… …636, când vistiernicul ţării a cerut să fie însărcinat să întrepr… de studii în Germania, "pentru a cerceta metoda, cu care jidanii cu… …ă argintul, făcând tot felul de şmecherii ("Kipper und Wipper", … …iuni înşelătorii la cântărirea monetelor)."

…e încercări singuratece de a se stabili în Suedia le-au făcut jida… …Oxenstjerna şi Regina Christina, fiica marelui rege suedez G… care a domnit dela 1644—1654. Din motive de ordin religios, aceste … …idanilor nu au reuşit. Pe timpul domniei regelui Carol XII şase … din Veneţia au cerut în 1707 permisiunea de a se stabili contr… …sume de 10000 taleri şi tăinuirea religiei lor în Suedia, pentru a face … …mul jidan care a putut să fie identificat pe baza numelui său, … …s de (sau a) Castro (care se chemase pe numele jidovesc Baruch … …), originar din Hamburg. El a fost chemat în 1645 ca medic a… …Christina. La sfârşitul anului 1651 a fost din nou chemat în … … an. Printr'un act datat la 22. Iunie 1652 Regina Christina îi st… …salariu anual de 1000 taleri. Prin alte acte, cari poartă aceeaşi dată, f… …m şi Daniel de Castro primesc permisiunea de a face în …

… 1650 cunoscutul rabin Menasseh ben Israel îi trimite … …a cu ocazia încoronării o poezie omagială în limba spaniolă şi … … exemplar din această poezie a trimis-o şi Vicecancelarului … Ioan Adler Salvius. Regina Christina intră atunci cu Men… …Israel în raporturi de corespondenţă. Regina Suediei avea cunoşt… …aică şi astfel Menasseh i-a făcut propunerea să publice o lucr… …Rabinică", sub forma unui catalog al operelor aflătoare în bi… …ri erau scrise de rabini. Inainte de aceasta, el mai vroia s… … călătorie de studii în Germania şi Italia pentru a cumpăra în … cărţi rare. Când după abdicarea ei, Christina a venit în … …werpen, Menasseh i-a prezentat omagiile sale. Această primă înt… … şi ultima. Menasseh întreprinse o călătorie în Anglia, dedicân… …i ani exclusiv activităţii sale politice. Căutând legătură cu … …na, el de sigur nu a avut în vedere decât admiterea în S… …danilor.

…mai cunoscută legătură … Christina cu jidanii a fost l… …(Abraham) Texeira … …). Chr… … …ului ei … …venit în contact cu jidanii …

Pimentel. Cu ocazia diferitelor ei călătorii cari o aduceau și la Hamburg e[illegible] locuia de repetate ori în casa Texeira. Încă înainte de abdicarea ei, Regin[a] Christina l-a numit pe Texeira [a]dministrator al veniturilor ei. Mai târzi[u] Texeira a primit titlul unui [illegible]ier al Curții și rezident de Suedia. D[e] repetate ori Christina a [illegible] pe lângă Senatul din Hamburg și p[e] lângă Împăratul german în [illegible] jidanilor Texeira, pentru a-i protej[a] de urmăriri și pentru a obți[ne] [illegible] ei favoruri.

În 1667 a sosit la Stockholm [illegible] Henrique de Azzeweda pentru a [illegible] timp mai îndelungat cu Colegiul [Come]rcianților. El făcu propunerea de a s[e] pregăti o expediție în Marea Medite[r]ană, pentru a se intra în raporturi comer[ciale] ciale cu Algier, Tripolis și Tunis. Planul acesta nu a putut însă să fie realiz[at] din cauza rezistenței și neîncrederei față de jidani, cu care a fost primit d[e] oamenii de stat suedezi.

În decursul unui secol întreg, dela 1680 până la 1780, au venit în Suedi[a] numeroși jidani, pentru a se iniția în legea creștină și a se boteza. Inițiere[a] jidanilor s'a făcut cu mare grijă, iar la botezurile lor asistau și membri [ai] familiei regale. Jidanii aceștia au primit și diferite ajutoare financiare, pentr[u] "a fi stimulați să rămână constanți", dupăcum se spunea textual.

Era semnificativ pentru acele vremuri, că certificatul de botez al jidanulu[i] era considerat de-a binelea o recomandație, care cerea un tratament privilegia[t]. Un alt grup de jidani botezați, cari se aflau în Suedia erau profesorii d[e] limbi străine, cari fuseseră chemați la Universitate pentru traduceri și cursu[ri] pe timpul domniei lui Carol XI (1672—1697) și Carol XII (1697—1718), când s[e] putea observa în Suedia un mare interes pentru literatura biblică și rabinică.

Cu ocazia diferitelor campanii în Polonia, armata suedeză a venit în contac[t] cu jidanii galițieni. Jidanii s'au bucurat întotdeauna de un tratament foar[te] bun și uman, primind în parte până și scrisori de protecție, deoarece se î[n]deletniceau cu aprovizionarea armatei suedeze. Deasemenea jidanii s'au pu[s] la dispoziția lui Carol XII cu ocazia șederii sale pe teritoriu otoman (1709—1714) servindu-i ca dragomani și mijlocitori de împrumuturi. Când Regele Carol XII plecă din Turcia, datoriile sale se ridicaseră la 1 milion și jumătate d[e] coroane. Creditorii săi erau în cea mai mare parte jidani, cari au venit îm[-] preună cu armata suedeză până în Suedia. Și astfel Suedia a avut prima [o] colonie jidovească. De-abia în 1724, ultimii dintre creditorii jidani s'au întor[s] acasă, dupăce primiseră mai întâi sumele împrumutate și dobânzile corespun[-] zătoare, cu toate că nu se știa cu precizie, ce sume se împrumutaseră. Pentr[u] prima dată se permise acestor creditori jidani să oficieze servicii religioas[e] mozaice.

În 1727 s'a discutat pentru prima dată în dieta suedeză, dacă jidanii să fi[e] expulzați din principiu, sau nu. În anii, cari au precedat această discuție, sosi[-] seră numeroase plângeri împotriva jidanilor și astfel s'a hotărât expulzarea lor.

La 1. Octomvrie 1741 Regele a iscălit un decret, prin care "se expulzează oriunde s'ar afla, toți jidanii, Savoyarzii, jucătorii pe funie, comedianții, etc."

Acest decret a fost reînoit de repetate ori în anii cari au urmat.

În legătură cu Societatea suedeză a Companiei Ostindice (Ostindiska kom[-] [illegible] s'au depus insistente străduințí, pentru a începe cu ajutorul jidanilor [illegible] comerciale. În sensul acesta se menționează în special încercările fraților [illegible]dson, cari timp de multe luni de zile au pregătit terenul în vederea [illegible]igrațiuni jidovești pentru încurajarea comerțului cu India orientală [illegible]rile acestea nu au avut însă succes, deoarece s'a constatat că plenipotențele [illegible]r delegați Jakob Mendes da Costa din Altona și Abraham de Roca [illegible] nu erau complecte. Acești doi jidani au încercat să ajungă la o înțelegere

cu Compania Ostindică în ce privește participarea jidanilor la societatea aceasta, cerând să li se permită să se stabilească în Suedia, cu promisiunea că vor interesa la afacere și pe rudele lor bogate din Olanda. Dupăce aceste procecte au eșuat, ele au mai avut un epilog în expertiză de 75 de pagini a deputațiunii secrete pentru comerț și manufactură, privitoare la avantajele și desavantajele stabilirii jidanilor în Suedia, care a fost elaborată între 1746—1747 fiind destinată pentru dieta suedeză și trimisă pe urmă direct Regelui.

O însemnătate mare pentru imigrarea jidanilor în Suedia, a avut și statutul jidovesc pentru partea suedeză a Pomeraniei, pe timpul domniei Regelui Gustav III (1771—1792). În urma cererii guvernatorului Pomeraniei, care timp de mulți ani a avut multe greutăți cu jidanii din provincia sa, Regele Gustav III a dat la 15. Iulie 1774 un act public, prin care li promite jidanilor libertate religioasă "pentru mărirea populației și pentru încurajarea industriei." După schimbarea Guvernatorului General din Pomerania însă, acest act nu a fost aplicat atât de favorabil pentru jidani. Astfel li s'a impus o contribuție anuală și li s'a pus în vedere să înființeze fabrici. În 1777 s'a propus un alt proect de lege, prin care se avea în vedere "primirea și tolerarea câtorva familii jidovești". Ordonanța respectivă a fost elaborată la 27. Octomvrie 1777. Cu aceasta Pomerania suedeză primi primele ei familii recunoscute jidovești.

În 1775 s'au făcut cunoscute două hotărâri regești prin cari se permitea jidanilor așezarea în trei comune finlandeze, care însă, la fel ca permisiunea dată la 15. August 1775 pentru stabilirea jidanilor în portul liber suedez Marstrand, nu avea nici o influență asupra permisiunii stabilirii jidanilor în Suedia așa cum a venit mai târziu.

La 2 Mai 1775 Gustav III îi acordă fabricantului de peceți și comerciantului de articole de galanterie Aron Isak din Bützow din Mecklenburg-Schwerin dreptul, de a se stabili ca fabricant de peceți și comerciant de articole de galanterie, împreună cu nevasta și cu copii săi, la Stockholm, deoarece nimeni din această țară nu se pricepea la tăiatul pietrei. Isak a primit și permisiunea de a aduce în Suedia atâția jidani, câți era nevoe pentru complectarea numărului de persoane masculine peste 30 ani, necesar pentru oficierea serviciului religios mozaic. Deoarece aceștia nu s'ar fi putut hrăni cu toții cu tăiatul pietrei, Isak a primit din partea regelui pentru ceilalți jidani permisiunea, de a face comerț la țară. O hotărâre definitivă s'a luat însă de-abia la sesiunea din 1778—1779 a dietei, care fusese precedată de numeroase discuțiuni publice și memorii. În de- comun acord cu hotărârea dietei din 1779, s'a promulgat la 24. Ianuarie 1781 pentru jidani un edict de toleranță.

Regulamentul jidanilor, elaborat la 27. Mai 1782 de Colegiul Regal pentru Comerț, stabilește pentru prima dată o reglementare generală pentru condițiile de viață ale jidanilor din Suedia. Prin acest regulament li se acordă jidanilor dreptul de a se stabili la Stockholm, Göteborg și Norrköping, cele mai mari orașe ale țării, unde puteau să-și zidească și sinagogi. Stabilirea lor era însă condiționată de o licență specială, care trebuia să se acorde fiecărei persoane în parte, cât și pentru familiile lor. Lucrul cel mai important însă era că acest regulament general permitea jidanilor să pună piciorul în Suedia. De acum încolo ei nu mai trebuiau să se teamă că puteau fi expulzați așa cu una, două. Cu cea mai mare tenacitate și stăruință jidanii luptau acum pentru emanciparea lor. Pas cu pas, ei dobândeau tot mai multe drepturi. Cât de înverșunată a fost lupta se poate vedea din legiferarea Suediei din anii următori. Dela Regulamentul jidanilor din 1782 s'au prevăzut cel puțin 20 de legi diferite, privitoare la locuințele, drepturile comerciale și de proprietate, etc., cari toate tindeau către o emancipare progresivă.

Decretul regal din 14. August 1828 acordă jidanilor dreptul de a desface
pe tot teritoriul Suediei produse fabricate. Prin decretul regal din 23 Ianuarie
1830 li se dă dreptul să posede într'unul dintre cele trei mari orașe Stockholm
Göteborg și Norrköping case și terenuri, pământuri rurale și grădini. Comuni-
tatea israelită din Karlskrona nu ținuse pas cu desvoltarea celorlalte trei
comunități. Prin decretul regal din 9 Noemvrie 1854, jidanii primiră dreptul
să se stabilească și în alte orașe și teritorii ale Suediei. Mutarea lor însă tre-
buia anunțată și putea să aibă loc numai cu o autorizație specială. După de-
cretul regal din 26. Octomvrie 1860 jidanii puteau să dobândească pământuri
și la țară, pentru aceasta însă era nevoe de cetățenia suedeză.

La 16. Februarie 1870, dieta suedeză a hotărât să realize emanciparea
jidanilor. La 8 Aprilie acelaș an, Regele a aprobat la rândul său hotărârea dietei.
Legea din 6 Iunie 1870, care permitea acces la funcțiile de stat și persoanelor
de religie străină, a fost natural deasemenea în favoarea jidanilor, deoarece
acum jidanii puteau deveni fără alte formalități consilieri și deputați[1].

In momentul când prin decretul regal din 28 Februarie 1873 s'a anulat obli-
gația jidanilor, de a se anunța special ci de a putea sta cu o simplă permisiune
de liberă ședere emanciparea lor în Suedia a devenit fapt împlinit, deoarece
unica funcțiune, pe care nu o puteau ocupa era acea a unui ministru de stat.

Dar să ne întoarcem la sec. XVIII. Dela 1780 și în special dela regulamentul
jidanilor din 27. Mai 1782 a început imigrarea progresivă a jidanilor în Suedia.
Primii jidani imigrați în acele vremuri au fost în special rude sau ajutoare ale
celor doi jidani cu licențe speciale, Aron și Markus Isak. Chiar depe atunci
mulți dintre jidani nu se sinchiseau de obligația lor de a se anunța la primărie
astfel că autoritățile nu erau în stare să verifice dacă un jidan se afla în oraș
ca client sau ca reprezentant comercial, dacă urmărea planuri întunecate sau
avea de îndeplinit vre-o misiune secretă. Comunitatea israelită îi camufla pe
jidanii aceștia, un lucru care de altfel era numai natural. Și astfel s'a constatat
cu ocazia unor cercetări ale autorităților, că numărul jidanilor se ridicase la
41 față de cele 26 persoane, cari se aflau pe lista înaintată prin scrisoarea din
24. Aprilie 1782 de jidanul cu licență Aron Isak.

După lista impozitelor din 1781, comunitatea israelită din Stockholm se
compunea din 30 persoane masculine, dintre cari 9 stăteau cu licența legală a
altor jidani. La această cifră se adăugau femeile, copiii și servitoarele.

Pe la mijlocul anului 1792 comunitatea israelită din Stockholm se compunea
din 84 persoane masculine.

In 1807 numărul bărbaților crescu la 333. Jidanii începeau să exercite o
puternică influență. Cei mai mulți dintre ei erau înstăriți dispunând de averi
mari. In timp ce unii erau fabricanți de pânzeturi sau tutun, alții erau mari
comercianți, bijutieri ai Curții Regale, graveri, etc. Frații jidani Moses și
Abraham Moses Jacobson, cari imigraseră venind din Karlsruhe, erau pro-
prietarii fabricii de sticlă dela Kungsholmen.

In 1815 comunitatea israelită din Stockholm număra 481 membri.

Printre jidanii fruntași din Stockholm, Aron Isak ocupă un loc special.
Incepându-și cariera ca fabricant ambulant de peceți și ca bijutier, Isak deveni
pe timpul războiului ruso-suedez din 1788 furnizor al armatei suedeze, terminând
în a fi mare comerciant și bancher. In 1796 Isak a lăsat magazinul său gine-
relui său Isak Michaelson, care a întărit și mai mult această poziție jido-
vească. Impreună cu jidanul Mikael Benedicks, care mai târziu și-a schimbat
numele în Bendix și a devenit tovarășul lui Aron Isak, el a înființat casa

[1]) Sven Baude: "En Anklagelse". (Reeditat în 1934 — editura Einar Aberg, Rasunda).

comercială Michaelson & Benedicks, care după scurt timp ocupa un loc
de rangul întâi în viața economică a Suediei, mai puțin din cauza comerțului ei
cu bijuterii, cât mai mult din cauza activității ei bancare. Jidanul Bendix,
deveni unul dintre cei mai mari comercianți ai Suediei, și la sfârsit și consilier
financiar al guvernului suedez. Astfel până și Regele Gustav IV Adolf (1792—1809),
care pentru jidani avea sentimente de rezervă, îl numi bijutierul Curții Regale,
favorizându-l oriunde putea. La Regele Carol Ioan (Bernadotte) jidanul
Bendix era mare favorit.

Conducătorul din acele vremuri al comunității israelite era fabricantul de
pânzeturi Heymann (Chajim) Schück. Sosit în 1803 în vârstă de 20 ani în
Suedia, el a primit în 1807 o licență din partea primăriei din Stockholm. Im-
preună cu Isak Michaelson a reprezentat anul următor interesele jidovești
pe lângă primăria din Stockholm. Până la moartea sa, în 1834 Schück a fost
conducătorul de fapt al comunității israelite din Stockholm, chiar dacă de multe
ori apărea în delegații împreună cu alți jidani, ca Elias Weslig, Hirsch
Davidson, Isak Michaelson sau David Lamm.

Comunitățile israelite din Marstrand și Göteborg, cele mai vechi comunități
după cea din Stockholm, au luat ființă probabil în 1780. Inființătorii comunității
israelite din Marstrand au fost jidanul Moses Salomon din Röbel în Mecklen-
burg, care sosi la Marstrand la 15. August 1779, și Elias Magnus din Neustrelitz,
care sosi la Stockholm într'a doua jumătate a lunei Octomvrie, stabilindu-se
după câteva luni ca bijutier al Curții Regale și comerciant la Marstrand, unde
a cumpărat împreună cu Salomon după terenuri. După scurt timp, numărul
jidanilor din acest oraș devenise atât de mare, încât s'a putut înființa o comunitate
religioasă. Anul următor a fost angajat și un cantor.

La elaborarea regulamentului jidanilor, Magnus și Salomon cerură
o hotărâre directă a Regelui în sensul ca § 7 al Ordonanței Porto-Franco să
rămână în vigoare. După aceasta orice străin, care poseda într'un oraș timp de
doi ani o proprietate în valoare de cel puțin 1000 taleri, era recunoscut ca
cetățean naturalizat suedez. Ambii jidani declarară că ar fi venit la Marstrand
sub aceste auspicii. Colegiul comercianților răspunse că regulamentul jidanilor
nu anulează natural Ordonanța Porto-Franco, dar că drepturile, pe cari Magnus
și Salomon le-au dobândit pe baza acesteia vor fi limitate numai pentru orașul
respectiv, deoarece în cazul contrar, jidanii ar anihila Regulamentul jidanilor,
cumpărând proprietăți și locuind și în alte localități ale Suediei. Astfel la
21. Martie 1785 cererea jidanilor Salomon și Magnus a fost respinsă de Rege.

In anii următori comunitatea israelită din Marstrand crescu foarte repede. In
1789 ajunse la cca 60 persoane. De acum încolo însă începe să se micșoreze,
deoarece un mare număr de jidani pleca la Göteborg. Probabil motivul acestui
exod trebue căutat în trecerea conjucturii principale a acestui oraș, care pe
timpul războiului pentru libertate al Statelor Unite oferea comercianților jidani
bune posibilități de câștig nemuncit. In momentul când jidanii părăsiră orașul,
afacerile lor principale constau în afaceri de comision pentru Compania Ost-
indică. Deoarece mărfurile importate din India Orientală erau depozitate fără
taxe la Marstrand, putând să fie exportate de acolo fără greutăți, jidanii
câștigau bine.

Poziția privilegiată pe care jidanii o dețineau la Marstrand a fost anulată
după desființarea Ordonanței Porto-Franco prin decretul regal din 15. 5. 1794.
Fostul port liber a fost prefăcut într'un oraș de depozitare. Mai rămânea des-
chisă întrebarea, dacă jidanii din Marstrand aveau dreptul să rămână mai
departe acolo, sau să fie siliți să plece într'unul dintre așa numitele orașe

privilegiate. Ura cetăţenilor oraşului împotriva jidanilor devenise atât de mare, încât încercau acum să folosească ocaziunea pentru a scăpa de ei.

La 10 Octomvrie 1794 Regele hotărî, ca vopsitorul de stofe Gabriel Schlesinger şi fabricantul de tutun Andreas Reis să poată rămâne în Marstrand, deoarece se stabiliseră acolo bazându-se pe Ordonanţa Porto-Franco. Deoarece Colegiul Comercianţilor se temea că acest tratament de favoare să nu fie exploatat şi de ceilalţi jidani, cari veniseră la Marstrand deasemenea pe timpul Ordonanţei Porto-Franco, hotărî că toţi ceilalţi jidanii, afară de cei doi de mai sus, să plece din oraş într'un termen indicat.

Negustorii oraşului au motivat cererea lor declarând că Ordonanţa Porto-Franco a fost exploatată în primul rând de jidani. Jidanii şi-ar fi manifestat la Marstrand într'o mare măsură însuşirile proaste în comerţ şi că "n'ar fi neştiutori, din păcate, în arta contrabandei". La această acuzaţie a Colegiului Comercianţilor, jidanii au răspuns cu o întâmpinare, prin care încercau să dovedească că acuzaţiile comercianţilor locului nu erau îndreptăţite. Primăria oraşului s'a dat de partea acuzatorilor, deoarece jidanii ce e drept ar fi participat la negoţ şi la consum, însă fără să participe împreună cu ceilalţi cetăţeni şi la grijile şi responzabilităţile oraşului. In concluzie Primăria oraşului hotărî deci să permită să rămână în oraş numai acei jidani cari se stabiliseră acolo pe timpul Ordonanţei Porto-Franco, în schimb însă nu permitea să se stabilească şi copiii şi funcţionarii lor. Jidanul Reis primi permisiunea de a rămâne în oraş în calitatea sa de fabricant de tutun, dar nu ca negustor. In urma hotărârii Primăriei oraşului nu au rămas la Marstrand decât jidanul Andreas Reis şi cei trei fii ai săi.

Primul jidan care primi autorizaţia de a se stabili la Göteborg a fost David Abraham, originar din Moisling, lângă Lübeck. Lui i-au urmat pe urmă Josef David din Mecklenburg şi Nathan Kohl din Kohl în Posen. Colonia jidovească din acest oraş se ridica în 1782 la 7 persoane bărbăteşti. Zece ani mai târziu, nivelul social şi economic al jidanilor s'a ridicat considerabil. Aci se menţionează în special jidanii Simon Elias Warburg, originar din Kopenhaga şi Lazarus Elias Magnus (fiul lui Elias Magnus).

La mijlocul lui Februarie 1807 comunitatea israelita din Göteborg se compunea din 62 bărbaţi şi 40 femei. In 1815 numărul lor crescuse la 215 persoane, dintre cari 145 erau în posesia unor licenţe iar 70 se aflau sub protecţia legilor.

Creşterea rapidă a comunităţii israelite din Göteborg a fost fără îndoială provocată de conjunctura acestui oraş în timpul ultimei ere a sistemului continental. Deşi nu formal, totuşi de fapt Göteborg era un port liber al mărfurilor engleze. Aderarea Suediei la sistemul continental cu obligaţia de a elimina din consumul ei toate mărfurile engleze afară de sare, nu însemna aproape nimic. Mărfurile engleze veneau în mari cantităţi la Göteborg, de unde erau transportate pe uscat într'un alt port, unde erau pe urmă îmbarcate pe vase. Cu acest comerţ, comisionarii jidani din Göteborg câştigară sume mari. Dintre cei 18 mari financiari, cari pe listele de impozit pentru anul 1814 erau trecuţi cu sume pest 1000 taleri, nu mai puţin de 5 erau jidani, şi anume: Levin Jakobsson, W. M. Leman, M. E. Delbanco, E. Vallentin şi L. E. Magnus. Un Suedez, care după o îndelungată absenţă din Göteborg şi-a scris la 1811 în ziarul "Aftonbladet" impresiile sale de întoarcere, declară despre bursă că "înainte de toate se obervă pretutindeni feţe noui, iar printre aceastea atâţia jidani, ca şi când te-ai afla într'un al doilea Ierusalim."

Printre financiarii jidani, Levin Jakobsson ocupă o poziţie dominantă. "El se întreţine din comerţ, şi totuşi este sărac" se spune despre el în registrul oficial al primăriei. In 1796 el este numit fabricant de peceţi, iar în 1798 devine ajutor al lui Lazarus Magnus. In 1805 el primi licenţa sa proprie de comerciant mic. Se spune că Jakobssen şi-a câştigat averea la o singură auctiune care a avut loc la Londra şi la care a câştigat 200000 taleri. Jakobssen a ştiut să-şi procure un mare credit şi a pus totul pe o carte. Simon Elias Warburg a ajuns să ocupe până şi postul de director al Casei de Economii, pe vremea aceea o mare distincţie pentru un jidan suedez.

Intemeietorii comunităţii israelite din Norrköping au fost Jakob Marcus din Schwan în Mecklenburg şi Salomon Jakob. Despre ei se crede că au imigrat în 1779. Mai întâi ei locuiau în Karlskrona, iar mai târziu au plecat la Norrköping unde nu aveau concurenţi jidani, ceeace era însă cazul la Karlskrona. La 8 August 1782 ei primiră licenţe de mari comercianţi. Până la 1815 numărul jidanilor crescuse la 19 bărbaţi şi 35 femei şi copii. Infiinţarea comunităţii religioase este legată de un fapt curios în istoria oraşului. La 24 Decemvrie 1790 Generalul contele Axel Löwen dărui comerciantului jidan Jakob Marcus de Crăciun 2000 taleri. După scrisoarea de donaţie, banii aceştia trebuiau să fie întrebuinţaţi de Marcus pentru cumpărarea aşa numitului teren Westerbergstka, care trebuia să fie pentru vecie folosit de el şi de urmaşii lui, iar când linia acestora s'ar termina, de cei mai buni prieteni coreligionari ai săi. In nici un caz terenul nu putea fi închiriat sau folosit de creştini. In cazul când prin lege li s'ar interzice jidanilor să locuiască în Suedia, terenul urma să se vândă la licitaţie publică, iar suma obţinută să se pună la dispoziţia proprietarului pentru cumpărarea unui teren în patria-i nouă. Deasemenea trebuia să se aşeze o tablă de cupru cu anumite citate din biblie, care deasemenea a fost dăruită de donator. In cazul când s'ar încălca vre-una din aceste condiţii, donaţia ar fi anulată, suma întreagă urmând să se predea săracilor de credinţă creştină din Norrköping. Scrisoarea de cumpărare care poartă semnăturile lui Jakob Marcus şi a proprietarului vechi al terenului Westerbergska, a consilierului municipal Körner, poartă data de 5 Ianuarie 1791. Pe aşa numitul "teren-Marcus" s'a zidit chiar în anul acesta o sinagogă, care a fost folosită până la 1858, când a fost inaugurată sinagoga existentă şi astăzi la Norrköping. Printre jidanii din vremea aceea, Jakob Marcus a avut un loc de conducere, primind şi din partea Regelui Gustav III privilegii speciale. La 13 Martie 1819 jidanul Marcus a murit, iar locul lui în comunitatea israelită din Norrköping a fost luat de marele comerciant şi fabricant Philipp Jeremias.

Comunitatea israelită din Karlskrona a luat fiinţă ilegal, deoarece oraşul Karlskrona nu era unul dintre cele trei oraşe privilegiate. Ea a luat fiinţă cu venirea jidanului Fabian Philip din Bützow în Mecklenburg, care primi în 1779 permisiunea de a se stabili ca mic comerciant la Karlskrona. După intrarea în vigoare a regulamentului jidanilor, Philip ar fi trebuit să plece din Karlskrona. Atunci însă, într'o scrisoare adresată Amiralului-General af Trolle, el se oferi să construiască în contul Coroanei, sau eventual şi pe cont propriu, o fabrică pentru aprovizionarea eftină a armatei cu îmbrăcăminte, ciorapi de lână, pânză de vântrele şi alte articole asemănătoare. Deoarece realizarea acestei propuneri era considerată avantajoasă, Philip primi permisiunea de a rămâne în oraş cu tot regulamentul jidanilor, cu condiţia însă de a se apuca de realizarea planului său. Pentru aceasta şi-a dat aprobarea şi Regele, cu specificarea că Philip să-şi zidească fabrica în chestie pe cont propriu. După scurt timp între comercianţii din Karlskrona şi jidani izbucniră conflicte. In 1784 Philip a fost acuzat de a nu-şi fi înfiinţat încă fabrica şi de a fi făcut între timp comerţ. Philip se adresă atunci guvernului suedez, declarând că pe baza regulamentului jidanilor ar fi avut dreptul să facă comerţ pentru a câştiga pe calea aceasta banii necesari înfiinţării fabricei. Punctul de vedere al jidanului nu a fost însă admis declarându-i-se că dacă până la sfârşitul anului în curs nu va fi înfiinţat fabrica, ar pierde toate privilegiile, cari i se acorda-

seră. Regele, care tocmai atunci lipsia din țară, declară însă la 2 Ianuarie 1785 în legătură cu cazul acesta, că Philip ar putea face și comerț, dacă într'un interval de timp de 3 luni ar termina complect fabrica promisă.

Intr'adevăr fabrica a fost terminată în timpul prescris. Probabil Philip a primit pentru terminarea ei ajutor financiar din partea altor jidani. In 1792 erau în acțiune la fabrica jidanului Philip 18 războaie, fiind ocupate 300 muncitoare numai cu toarcerea cânepei.

In jurul familiei Philip crescu în anii cari au urmat comunitatea israelită din Karlskrona. Incă din 1785 Fabian Philip primi permisiunea Regelui de a ridica în casa sa pentru familia și funcționarii săi jidani o sinagogă.

Unul dintre acești funcționari era Aron Abrahamson, care ceru în 1792 Regelui aceleași privilegii, pe cari le deținea și șeful său. Cererea lui a fost însă respinsă căci era evident că nu se dorea că și Karlskrona să devină de fapt un oraș privilegiat pentru jidani. Pe baza decretului regal din 12 Iunie 1798, după care oricine în tot cuprinsul Suediei putea ridica fabrici de lână sau de îmbrăcăminte, Abrahamson ceru permisiunea de a înființa o astfel de fabrică la Lyckeby. Colegiul Comercianților era din principiu pentru astfel de planuri ale jidanilor, deoarece însemnau că jidanii nu se vor mai ocupa cu nimicuri, având posibilitatea de a activa ca meseriași. La 11. Decemvrie 1798 și această propunere a jidanului Abrahamson a fost însa respinsă de Rege.

Doi ani mai târziu, Abrahamson făcu o nouă cerere pentru a i se aproba să se stabilească ca mare comerciant și proprietar de magazine de desfacere la Karlskrona, dar abia la 7 Februarie 1810, după detronarea Regelui Gustav IV el primi această aprobare.

Și jidanilor din Karlskrona li se reproșa de a fi trecut mult peste privilegiile cari li se acordaseră și de a se fi îmbogățit în dauna populației suedeze dela fața locului. Revolta poporului suedez deveni atât de mare încât în 1809 comerciantul S. W. Hackson propuse într'un memoriu înaintat dietei, expulzarea jidanilor din Karlskrona sau să li se interzică exercitarea comerțului, afară de comerțul cu pânze de fabricație proprie pentru vântrele. Hackson ridică împotriva jidanilor acuzații grave, reproșându-le în special concurență necinstită și altele asemănătoare. Deoarece însă dieta se declara necompetentă de a se ocupa cu astfel de chestiuni, Hackson se adresă direct Regelui.

In timp ce se mai discuta cererea comerciantului Hackson, jidanul Fabian Philip se adresă Regelui cu cererea de a i se da ginerelui său Joakim Moses Ruben permisiunea de a se stabili la Karlskrona, deoarece urma să moștenească dela el fabrica de pânză.

La 6 Februarie cererile comerciantului Hackson și a jidanilor Philip și Ruben au fost prezentate Regelui. Regele respinse cererea lui Hackson și acordă lui Ruben permisiunea de a se stabili la Karlskrona.

Coloniile jidovești din alte localități decât acele citate până acum nu au fost de importanță mai mare. Cererile jidanilor de a se stabili în alte localități rurale, decât acele unde erau admiși, au fost aproape în toate cazurile respinse. Numai la jidanii Hartuch Salomon, care înființă la Gotland o fabrică de pânză, și Hjort Nathan, care ridică o fabrică de săpun la Gävle, Regele făcu două excepții. Prin înăsprirea regimului pașapoartelor, guvernul suedez încercă să împiedice ca jidanii să rămână timp mai îndelungat în țară sau într'unul dintre orașele privilegiate.

Când în anul 1815 imigrațiunea jidanilor se mai opri pentru câtva timp, se aflau în Suedia 785 jidani. Dela aceștia își trag originea cele mai vechi familii jidovești din țară. Jidanii depe vremea aceea nu erau deci decât străini privilegiați, cari se bucurau de protecția autorităților, dar erau uriți de populația locului.

Dupăce jidanii mai întâi au pus piciorul în Suedia, ei procedară la întărirea pozițiilor lor. Cei mai mulți dintre ei veniseră în Suedia rupți, dar în timpul cel mai scurt dețineau situații de mare influență în viața economică a Suediei, adunând mari bogății. Lipsiți de scrupule ei foloseau orice conjunctură li se oferea, scoțând câștiguri mari atât din crizele economice ale țării, cât și depe urma războiului și a blocadei continentale a Angliei din timpul lui Napoleon.

In momentul când jidanii obținuseră dreptul de a se stabili la Stockholm, Göteborg și Norrköping, cele mai mari orașe ale Suediei, ei încercară să invadeze dela aceste poziții tot restul țării. Mână în mână cu aceste încercări câștigau pas cu pas teren și străduințele lor de a dobândi drepturi și privilegii tot mai mari. Legile existente împotriva jidanilor au fost sistematic subminate, iar influența jidanilor devenea din ce în ce mai mare. Autoritățile de stat, în special însă Casa Regală, cedă tot mai mult în fața pretențiilor de dominație ale jidanilor, schimbând progresiv legile țării în favoarea jidanilor. Poporul suedez însă continuă să păstreze față de jidani o atitudine de rezervă și dușmănie.

In cartea sa "Judarnas Historia i Sverige"[2]) ("Istoria jidanilor din Suedia") jidanul Hugo Valentin declară la pag. 238 următoarele:

"Cu o nemulțumire crescândă cetățenii suedezi priveau pe imigranții jidani, pe cari îi urau întreit ca intruși, jidani și concurenți."

Jidanii își concentrau toate străduințele pentru anularea restricțiilor prevăzute de regulamentul jidanilor — natural în primul rând restricțiile comerciale — înaintând în sensul acesta numeroase întâmpinări și cereri. In cele mai multe cazuri însă Colegiul Comercianților se ținea de literele regulamentului. In chestiuni de felul acesta și Regele Gustav III se punea de partea Colegiului Comercianților. Pe vremea domniei Regelui Gustav IV Adolf (1792—1809) se observă o oarecare înăsprire a regimului, căruia erau supuși jidanii, aceasta drept urmare a atitudinii Regelui. De repetate ori Gustav IV Adolf numea propunerile Colegiului Comercianților prea liberale. Totuși, într'un punct, regulamentul jidanilor a fost slăbit și pe timpul domniei sale, anume prin permisiunea acordată jidanilor de a se stabili oriunde vroiau pe tot întinsul orașului, ei nefiind obligați să locuiască numai într'un cartier limitat.

Când jidanii au făcut în 1701 cererea de a li se permite să angajeze servitori și funcționari creștini, cererea lor a fost mai întâi respinsă. La 2 Mai 1792 ea a fost însă aprobată cu condiția că personalul de serviciu creștinesc să nu fie împiedicat să participe Dumineca și în zilele de sărbătoare la serviciul divin.

Cererea jidanilor însă, de a se permite ca funcționarii lor jidani să locuiască în afară locuințelor patronilor lor, a fost respinsă pentru motivul că în modul acesta ar fi venit în Suedia prea mulți jidani săraci, cari s'ar fi declarat funcționari ai unor jidani cu licență, făcând însă în realitate comerț pe cont propriu. Această activitate ilegală ar fi fost și mai greu de controlat în cazul când funcționarii jidani ar fi dormit în afară caselor patronilor lor.

Deosebit de neplăcut era comerțul ambulant ilegal, exercitat de jidani pe cea mai întinsă scară, care l-a provocat la 12 Septemvrie 1785 pe Rezidentul-Prim să redacteze o plângere îndreptată împotriva "acelor jidani, cari erau prinși făcând comerț ilegal". Licența acordată jidanilor Aron Isak, Markus Isak și Gumpert Hirsch încă înainte de elaborarea regulamentului jidanilor, de a face cu un număr nelimitat de funcționari în toată țara comerț, a fost folosită de numeroși jidani pentru a face comerț pe cont propriu, folosind numele jidanilor privilegiați. In absența din țară a Regelui, Colegiul Comer-

[2]) Editura Albert Bonnier, Stockholm 1934.

cianţilor a intervenit cu succes, ca să se interzică jidanilor de a face comerţ în afară oraşelor privilegiate. Aceasta era o lovitură pentru cei doi jidani încă în viaţă Aron Isak şi Gumpert Hirsch, cari adresară în consecinţă Regelui o plângere. Atunci Regele le-a permis din nou, să facă singuri sau cu ajutorul altor persoane, atât la oraşe cât şi la ţară, comerţ cu bijuterii şi peceţi, dreptul acesta extinzându-se şi asupra fiilor lor.

Aprobările speciale acordate jidanilor au provocat o plângere a breslei giuvaergiilor şi a Colegiului Comercial, cari cereau noui măsuri de control. Acestea s'au comunicat la 6 Mai 1790. Când însă după puţin timp, alţi trei jidani au cerut aceleaşi drepturi, ca cele acordate lui Gumpert Hirsch, Regele a provocat mare nemulţumire în rândurile cetăţenilor, aprobându-le şi cererea lor.

Dieta din 1792 din Gävle a folosit prilejul sfârşitului războiului dintre Rusia şi Suedia, pentru a cere Regelui să retragă diferitele autorizaţii speciale acordate la unii jidani. In consecinţă Ducele-Regent a cerut autorităţilor să-i prezinte date precise despre jidanii înzestraţi cu privilegii speciale. De acu încolo aceste date s'au prezentat anual pe formulare speciale, pentru a da autorităţilor posibilitatea de a expulza pe jidanii aflători ilicit în Suedia. Dar aceste măsuri au folosit numai un timp scurt astfel că plângerile despre comerţul ilicit al jidanilor nu mai conteneau.

In timp ce diferenţele dintre cetăţenii şi mesieriaşii suedezi pe de o parte şi jidanii de partea cealaltă continuau, izbucniră conflicte şi între jidanii şi fisc. De repetate ori jidanii au fost acuzaţi de a plăti mai puţine impozite decât erau obligaţi după veniturile şi averile lor. Deasemenea li s'a reproşat că se îndeletniceau cu speculaţiuni valutare şi de bursă. Această acuzaţie era deosebit de gravă, deoarece specula cu efectele publice era considerată o manipulaţie nepatriotică.

Dar şi cercurile industriei au venit în conflict cu jidanii, aceasta în special în domeniul vopsirii pânzelor, jidanii dovedindu-se a fi concurenţi incorecţi. Şi rezistenţa breslei vopsitorilor de pânză a fost însă înfrântă printr'o decizie a Regelui, când la 24 Julie 1794 s'a aprobat jidanilor înfiinţarea unei vopsitorii de pânză, un lucru care a fost obiectul unor mari disentii.

Până la anul 1806 imigraţiunea jidanilor a făcut, cu toată rezistenţa poporului suedez, progrese continue. Printr'o împrejurare neaşteptată însă ea a fost deodată anihilată. Impăratul Napoleon, care dela 1805 se afla în război cu Gustav IV, vroia să se folosească pentru planurile sale politice de jidani. Astfel a înfiinţat un comitet de 9 jidani prominenţi din Franţa şi statele ei vasale, care a adresat tuturor jidanilor din Europa un apel, de a trimite delegaţi la un nou "mare sanhedrin" care urma să se întrunească la Paris. Acest for jidovesc trebuia să acomodeze legile jidoveşti condiţiilor şi cerinţelor timpurilor noui. La 24 Tischri 5567 (6 Octomvrie 1806) aceste invitaţii redactate în limbile ebraică, franceză, italiană şi germană au fost trimise. Pretutindeni această acţiune a provocat cea mai mare senzaţie, trezind în multe locuri la o nouă viaţă speranţele jidanilor.

Această manevră a Impăratului Napoleon a provocat cea mai mare consternare în Suedia, unde s'a proclamat la 25 Noemvrie 1806 o nouă interdicţie a imigrării jidanilor. Afară de aceasta, toţi jidanii au primit citaţii din partea autorităţilor, fiind interogaţi amănunţit şi supraveghiaţi de aproape. Orice schimbare de domiciliu trebuia adusă imediat la cunoştinţa Regelui. Când au fost întrebaţi dacă intenţionează să dea curs invitaţiei Impăratului Napoleon, cu toţii jidanii au negat.

Interdicţia imigrării jidanilor din 25 Noemvrie 1806 nu a rămas însă în vigoare mult timp. Schimbările înlăuntrul statului suedez, cari au avut loc în 1809,

înseamnă totodată şi o importantă îndreptare a poziţiei politice a jidanilor. La 15 Septemvrie 1809 interdicţia din 1806 a fost anulată, iar dispoziţiile regulamentului jidanilor au reintrat în vigoare. Noua măsura a fost motivată cu inexistenţa motivelor cari determinaseră în 1806 interdicţia imigrărilor.

Cele mai mari favoruri le mulţumesc jidanii însă mareşalului francez şi generalului lui Napoleon Jean Baptiste Bernadotte. Născut la 26 Ianuarie 1763 la Pau în Franţa ca fiul unui avocat, Bernadotte deveni general francez în 1794, Ambasadorul Franţei la Viena în 1798, ministru de război în 1799 şi mareşal al Franţei în 1804. In 1806 Bernadotte a fost ridicat la rangul de Duce de Ponte Corvo, iar după pacea dela Tilsit a devenit guvernatorul oraşelor hanseatice.

La 5 Februarie 1810 Jean Baptiste Bernadotte a fost adoptat de Regele Carol XIII al Suediei (1809—1818) care nu avea urmaşi. In luna August în acelaş an a fost proclamat de dieta suedeză cu aprobarea Impăratului Napoleon "Prinţ Johan Baptist Julius af Ponto Corvo" şi prinţ moştenitor al Suediei.

In 1812 Bernadotte l-a părăsit pe Napoleon, încheiând cu Rusia o alianţă împotriva Franţei.

In 5 Februarie 1818 el a fost încoronat sub numele de Carol Ioan XIV Regele Suediei şi Norvegiei.

După Tom. I, pag. 530 al operei "Sigilla Veri", cariera strălucită a lui Bernadotte ar fi fost înscenată de banchierii jidani cu ajutorul unei sume de 8 milioane de taleri.

In cartea sa intitulată "Jöder og Gojim" ("Jidan şi creştin"), care a apărut în 1913, juristul E. Saxlund din Christiania (Oslo) încearcă să dovedească, că Bernadotte ar fi de origie jidan. Oricare ar fi adevărul, fapt este că era foarte binevoitor jidanilor, acordându-le până la sfârşitul domniei sale din 1848 însemnate drepturi.

Dragostea pentru jidani a noului regim mergea atât de departe, încât s'au efectuat primele naturalizări singulare de jidani, cari în modul acesta scăpau de restricţiile regulamentului jidanilor, primind toate drepturile cetăţenilor suedezi. Cu aceasta jidanii aveau şi drept de vot, putând ocupa şi funcţiuni în stat. Mai întâi au fost naturalizaţi comercianţii şi industriaşii jidani bogaţi.

Răbdarea poporului suedez ajungea încetul cu încetul la capăt. Antipatia sa pentru jidani devenia din ce în ce mai mare, nenumărate întâmpinări erau expresia sentimentelor, cari într'o măsură progresivă, conduceau poporul întreg. Dar în faţa filosemitismului Coroanei suedeze, toată rezistenţa poporului suedez a fost zădarnică. Intotdeauna jidanii puteau socoti cu sprijinul Regelui. De nenumărate ori Regele a luat pe jidani sub ocrotirea sa, luând cu aceasta atitudine împotriva poporului suedez.

La multiplele plângeri împotriva jidanilor, s'au adăogat cu ocazia sesiunii din 1809—1810 a dietei suedeze plângerile comercianţilor de îmbrăcăminte şi pânzeturi. Aceştia reproşau jidanilor de a-şi fi creat de-abinelea un monopol în branşa lor. Plângerile lor şi ale giuvaergiilor şi graverilor au provocat o întâmpinare care a ajuns până la Rege. Unicul rezultat a fost însă formarea unui comitet, care trebuia să reformeze condiţiile comerciale şi de viaţă.

In 1815 jidanii au fost din nou atacaţi de diferitele bresle. Gustav Stabeck şi Jakob Lindström îşi începură acţiunea, înaintând stratului cetăţenilor un memoriu, în cari propuneau discutarea problemei jidoveşti în faţa unei comisiuni speciale. Propunerea aceasta a fost primită. A fost înfiinţată o comisiune, care trebuia să se ocupe cu diferitele cereri pentru a face propuneri. Stabeck adresă jidanilor violente atacuri şi acuzaţiuni, cerând un nou regulament al

jidanilor şi oprirea noilor imigrări. Alţi reprezentanţi ai cetăţenilor mergeau şi mai departe, ca spre exemplu Nils Limnelius, care ceru expulzarea tuturor jidanilor din Suedia.

In cartea sa "Judarnas Historia i Sverige" ("Istoria jidanilor din Suedia") jidanul Hugo Valentin scrie la pag. 288 următoarele:

"Drept bază legală, el (Limnelius) declară că după legile fundamentale se interzice exercitarea unei religiuni, care ar provoca supărare. Religia jidovească, sau mai bine spus învăţăturile jidoveşti despre împărăţia care va mai veni sunt motivul pentru care aderenţii ei manifestă o repulsie împotriva agriculturii şi a lucrului manual, nefiind capabili nici de sentimente de sinceritate pentru toţi acei ce nu fac parte din seminţia lor."...

Purtătorul de cuvânt al cetăţenilor Johannes Wegelin încercă să documenteze influenţa stricăcioasă pe care jidanii o exercitau asupra Suediei declarând că:

"prin comunicaţii proprii, egale unui trafic postal propriu, cursurile valorilor suedeze se bazau timp îndelungat pe speculaţiunile jidanilor, cari au contribuit în multe privenţe la urcările cursurilor, având şi alte urmări în legătură cu acestea, cu rezultatul final al micşorării valoarei valutei suedeze."...[3])

De cel mai mare interes sunt cele trei memorii înaintate de cavaleri şi de nobili. Baronul Ludvig Boye, vroia să reducă libertăţile jidanilor, deoarece:

"... sunt un popor înlăuntrul poporului, trăind şi murind ca străini, deoarece religia le prescrie să considere Suedia numai ca o staţiune trecătoare pe drumul spre pământul făgăduinţei, neparticipând deci cu persoana lor la apărarea Suediei" ...[4])

Când comisiunea de cercetare ceru dela decanul jidanilor din Stockholm lămuriri, acesta i-a predat o pledoare în stil mare, care a făcut asupra comisiunii cea mai mare impresie. Drept urmare comisiunea de cercetare a elaborat o expertiză, care la rândul ei a provocat la toate cele 4 staturi cele mai mari divergenţe de păreri. Niciuna dintre părţi neprimind drept în cauză, regulamentul jidanilor din 1782 a rămas şi mai departe normă în viaţa jidanilor din Suedia.

Lupta poporului suedez împotriva jidanilor continuă totuşi cu înverşunare. In 1809 se introdusese libertatea presei. In acelaş an apăru un manifest anonim intitulat "Câteva dovezi pentru faptul că jidanii contribue la rândul lor la mizeria generală din Suedia".

Dar nici jidanii nu rămâneau cu mâinile în sân, şi astfel au apărut drept răspuns nu mai puţin de trei contramanifeste.

Cu introducerea libertăţii presei, lupta dintre poporul suedez şi jidani şi-a găsit expresia şi în campaniile de presă. Incepu o adevărată campanie împotriva jidanilor, care ţinu până la 1815. Afară de aceasta au fost publicate împotriva lor şi numeroase pamflete si manifeste, cari au fost răspândite în rândurile populaţiei.

Revolta îndreptăţită a poporului suedez împotriva jidanilor, care şi a găsit expresia în campania de mai sus a presei suedeze, a avut drept rezultat pozitiv înăsprirea din 1815 a dispoziţiunilor privitoare la imigrarea jidanilor.

Cu ajutorul guvernului, jidanii au reuşit însă în anii următori, să dobândească treptat din ce în ce mai multe drepturi.

Cu ocazia sesiunii din 1817—1818 a dietei suedeze, s'a încercat din nou ridicarea problemei jidanilor. In parte au apărut pe tribună aceiaşi purtători de

[3]) Hugo Valentin: "Judarnas Historia i Sverige, pag. 289.
[4]) Hugo Valentin: Op. cit. pag. 291.

cuvânt ca şi în 1815. Rezultatul votului însă a fost acela, de a nu se aştepta o altă rezolvare a problemei jidoveşti, decât în sensul celei din 1815. Cu aceasta s'a impiedecat de fapt o nouă discutare a problemei jidoveşti. S'a redactat numai a scrisoare a comisiunii economice a dietei, prin care se recomandă limitarea imigrărilor jidanilor. Scrisoarea aceasta a fost trimisă Regelui.

In 1822 a apărut drept cea mai importantă scriere antiiudaică publicaţia "Judarnas Krönika", care conţinea printre altele şi o colecţie a literaturii antiiudaice din condeiul lui Friedrich Buchholz, Thomas Thaarup, Friedrich Rühs, ş. a.

La proxima sesiune a dietei suedeze, în 1823, în fruntea mişcării antisemite se găsea stratul ţărănesc. Dar şi lupta ţăranilor împotriva jidanilor a fost zădarnică. Comisiunea de plângeri şi comisiunea economică au răspuns la acuzaţiile aduse jidanilor, că ar fi nemotivate sau exagerate. Deabia după închiderea discuţiilor s'au primit câteva dispoziţiuni, cari însă trebuiau să intre în vigoare după 5 ani. Era vorba de interzicerea pentru jidani a comerţului rural şi o interdicţie pentru judecători de a aproba strigările pentru proprietăţi rurale vândute jidanilor.

Din punctul de vedere al politicei faţă de jidani, dieta din 1828—1830 nu a fost decât continuarea celei precedente.

La sesiunea din 1834—1835 a dietei suedeze, Karl af Robsahm propuse că regulamentul jidanilor să fie schimbat în sensul, că jidanii să primească posibilitatea de a deveni cetăţeni cari să aducă foloase ţării. Comisiunea de plângeri propuse că straturile generale să ceară Regelui ca jidanii să fie admişi în şcolile publice, gimnazii şi academii, deoarece ar fi de dorit că jidanii să primească o cultură mai mare. Această propunere a provocat numai în sfatul cavalerilor o discuţie în parte violentă. Astfel Jakob Cederström declară la 10 Mai 1834 în sfatul cavalerilor:

"Nu vreau că ei (jidanii) să fie şi mai mult înglobaţi în naţiune. Această sectă este o sectă de seminţie, ale cărei caracteristici se deosebesc complect de ale celorlalte popoare."[5])

Scrisoarea comisiunii a fost trimisă şi Regelui, dar acesta nu a mai apucat să o rezolve.

Politica faţă de jidani a guvernului suedez din acele vremuri se poate caracteriza în modul următor: cu cât mai radicale erau hotărârile diferitelor instanţe, cari trebuiau să se ocupe în conformitate cu regulamentul jidanilor cu aceştia, cu atât mai larg devenea tratamentul guvernului faţă de jidani, şi în special faţă de jidanii născuţi în Suedia, cari se deosebiau de ceilalţi locuitori ai ţării numai prin faptul că erau dispensaţi de anumite legi.

In persoana lui Karl David Skogman, care dela 1821—1838 era subsecretarul comerţului şi finanţelor, jidanii aveau un alt mare protector. Cu mult tact, Skogman pregăti terenul la straturile generale pentru a înlătura antiiudaismul lor. In ultimele luni ale funcţionării sale ca subsecretar, el făcu poporului său suedez cel mai prost serviciu posibil, servind în schimb cât mai bine pe jidani: Skogman anulă, în 1838, regulamentul jidanilor.

Rezistenţa straturilor generale împotriva infiltrării jidanilor ca ucenici şi calfe a fost învinsă prin intervenţia Regelui, care anulă interpretarea breslei tâmplarilor cari îi admiteau pe jidani numai ca salahori. Deasemenea li s'a permis de repetate ori jidanilor, cu toată rezistenţa înverşunată a breslei, să dobândească calitatea de maiştri. Astfel jidanii au fost numiţi maiştri patentaţi, fără însă a avea drepturile civile.

[5]) Hugo Valentin: Op. cit. pag. 322.

Cu timpul până și rezistența care se opunea jidanilor, cari încercau să facă comerț în afara orașelor privilegiate, a fost zădărnicită de guvernul suedez atât de filosemit. Drepturile civile se acordau jidanilor cari s'au născut în țară sau însă erau aci stabiliți de un timp mai indelungat. De drepturile civile însă nu era legată și îndreptățirea de a cumpăra proprietăți în tot cuprinsul Suediei. Jidanii cu drepturi civile aveau numai posibilitatea de a-și exercita meseriile în acelaș mod și sub aceleași condițiuni ca și meseriașii suedezi. La 4 Mai 1827 Regele declară că aprobarea naturalizării unui jidan nu se referea și la urmașii săi.

Dela anul 1835 drepturile civile se acordau cu restricția de mai sus și persoanelor, cari nu erau de vre-o importanță mai mare industrială sau comercială.

Astfel, pe drumul emancipării lor definitive in Suedia, jidanii au progresat iar o bună bucată.

La 17 Februarie 1835 s'a luat o hotărâre regească, după care Colegiul Comercianților era însărcinat cu elaborarea unui nou regulament al jidanilor. Când decanii jidanilor aflară acest lucru, ei intervenirä pe lângă Rege, pentru a obține anularea regulamentului jidanilor și dobândirea de drepturi egale cu ale Suedezilor, cari nu făceau parte din comunitatea bisericii de stat.

Totodată ei înaintară Colegiului Comerciantiler un amplu memoriu, în care criticau ca perimat regulamentul în vigoare al jidanilor. In consecință Colegiul Comercianților adresă Rezidenției principale dela Stockholm și prefecturilor din Göteborg, Linköping și Karlskrona rugămintea de a-și da avizul, dupăce vor fi consultat mai întâi părerile cetățenilor, ale magistratelor și ale decanilor comunităților israelite din cele trei mari orașe de provincie. La 10 Aprilie 1837 Colegiul Comercianților și-a dat avizul, care a excelat printr'un liberalism extrem și o pronunțată tendință pentru emanciparea jidanilor.

La 23 Iunie 1838 propunerea Colegiului Comercianților a fost supusă Regelui care a primit-o cu mici schimbări la 30 Iunie 1838 sub forma unui drecret regal care cuprindea următoarele dispozițiuni:

"1. Persoanele de confesiune mozaică, cari s'au născut în Suedia sau cari
vin din străinătate, vor fi primiți de Regele Suediei ca cetățeni suedezi
Ei vor fi considerați ca având aceleași drepturi ca și cellalți supușii
suedezi, cu singura excepție a celor prescrise de principiile confesiu-
nilor străine sau ale persoanelor născute in străinătate. In ce privește
persoanele, proprietatea, intreținerea și negotul lor, persoanele de con
fesiune mozaică sunt supuse acelorași obligațiuni ca și ceilalți supuși
suedezi.

2. Persoane de confesiune mozaică nu pot compăra fără aprobarea prea-
labilă a Regelui proprietăți rurale. Ei nu pot alege nici preoții sau
personalul de serviciu al comunităților confesionale luterane și nici
nu pot face parte din direcții sau comisiuni, cari se ocupă cu
chestiuni bisericești sau cu invățământul public și nici nu pot participa
prin alegere la astfel de preocupări sau tratative și hotărâri. Ei trebue
să-și intreţină singuri sărmanii, fără insă a beneficia de ușurări la
contribuțiile comunale pentru subvenția săracilor.

3. In cazul când cetățenii suedezi sunt obligați să prezinte un certificat
parohial, supușii suedezi de confesiune mozaică vor prezenta certifi-
catul unui profesor de religie al unei sinagogi.

4. Persoane de confesiune mozaică, cari s'au stabilit in țară inainte de
intrarea in vigoare a prezenței ordonanțe, activând in domeniul co-

merțului sau al vre-unei bresle, au aceleași drepturi și obligațiuni ca toți ceilalți străinii.

5. Persoanele de confesiune mozaică născute în străinătate, cari sunt în posesia unui pașaport străin și au vizitat Suedia și cari vor să se stabilească în viitor acolo, beneficiază de aceleași dispozițiuni cari sunt valabile și pentru ceilalți străini.

6. Printr'un decret special Regele va hotărî anumite dispoziții privitoare la serviciile religioase ale comunităților israelite, la instruirea în școli a mozaicilor și la autoadministrarea lor..."

Când în Iunie 1838 s'a hotărât acest edict de emancipare, care totuși nu poate
fi considerat ca atare în moment ce nu prevedea vre-o schimbare a drepturilor
politice ale jidanilor, au avut loc sângeroase manifestațiuni, de stradă astfel că
guvernul hotărî să publice textul decretului regal de-abia dupăce spiritele se vor
fi potolit. Publicarea a avut deci loc la 10 August. Drept urmare au avut loc noi
demonstrațiuni și turburări de stradă, la cari s'a demonstrat în special împotriva
câtorva jidani individuali și a protagoniștilor decretului din Iunie.

Incă odată poporul suedez a opus o indârjită rezistență străduințelor de
emancipare ale jidanilor și protejări neexplicabile a jidanilor din partea coroanei
suedeze.

Presa suedeză s'a ocupat pe larg cu această chestiune, și aproape toate ziarele
cu excepția foii "Göteborgs Handels- och Sjöfartstidnind" adoptară o atitudine
mai mult sau mai puțin violentă împotriva decretului din Iunie. Aceste eveni-
mente au avut drept rezultat că decanii cetățenilor din Stockholm își manifestară
îngrijorarea pentru decretul din Iunie, cerând o interzicere a imigrării jida-
nilor străini. La 22 Septemvrie Regele publică in Buletinul Oficial suedez o
declarație, după care favorurile decretului din Iunie aveau valabilitate pentru
persoane de această confesiune (mozaică) născute în Suedia sau recunoscute
ca supuși suedezi. Mai departe Regele promise să decreteze o comunicare publică,
care avea rolul să definească mai de aproape drepturile jidanilor in exercitarea
comerțului, a meseriilor, etc. Această comunicare publicată la 21 Septemvrie
1838 declară, că jidanii cari vroiau să se stabilească intr'un alt oraș decât cele
trei orașe privilegiate (Stockholm, Göteborg și Norrköping) sau Karlskrona,
aveau nevoe de aprobarea Regelui.

Atacurile împotriva nouii reglementări legale a situației jidanilor, au con-
tinuat și in anii următori. Diferitele straturi nu încetau să propună proecte
antiiudaice. Afară de aceasta au fost incontinuu atacați și consilierii de stat,
cari purtau răspunderea pentru anularea regulamentului jidanilor.

Toate străduințele au fost însă zădarnice. Uneltirile de emancipare ale
jidanilor progresaseră prea mult, iar oficialitatea suedeză intervenise de prea
mult timp și prea insistent in favoarea jidanilor, pentru a se mai putea retrage
din drumul pe care a pornit. Astfel și aceste străduinți ale poporului suedez,
de a salva ce se mai putea salva, au fost dinainte condamnate să eșueze. Sub
puternica protecție a autorităților, jidanii din Suedia urmăreau cu tenacitate
drumul lor spre ținta finală a emancipării depline.

Către sfârșitul acestei perioade, numărul jidanilor din Suedia se ridicase
la 911, dintre cari 388 erau stabiliți la Stockholm, 415 la Göteborg, 64 la Norr-
köping și 21 la Karlskrona. Bogăția diferitelor comunități israelite era foarte
mare. Jidani săraci trăiau numai pe ici colo.

Cu toate că prin decretul din Iunie jidanii fuseseră declarați "cetățeni
suedezi de confesiune mozaică", ei totuși continau să ocupe in stat o poziție

specială. Insemnătatea acestei reforme nu trebue însă desconsiderată, căci ea a fost cu abilitate folosită de jidani ca bază pentru alte reforme.

Incă odată se observă în Suedia o mare acţiune împotriva jidanilor. In dieta din 1840/41 s'au primit un număr de decizii îndreptate împotriva jidanilor. Toate acestea însă nu mai aveau însemnătate practică, căci emanciparea jidanilor se apropia cu paşi mari.

In timpul domniilor regilor Oskar I (1844—1859) şi Carol XV (1859—1872), cu toată rezistenţa poporului suedez, emanciparea jidanilor se realiza pas cu pas. In decursul luptei îndelungate puterea de rezistenţă a poporului suedez împotriva tendinţelor de emancipare ale jidanilor se sleise. Poporul suedez nu mai făcu deci alte încercări, de a recâştiga poziţiile pierdute în luptele trecute cu jidanii şi autorităţile statului. Astfel victoria definitivă a jidanilor peste poporul suedez nu mai era decât o problemă de timp. La aceasta se adăuga că între anii 1850 şi 1860 mai toate statele Europei Centrale şi de Vest admiseseră emanciparea politică a jidanilor. Natural această beţie de emancipare, care cuprinsese Europa întreagă, nu a rămas fără efect asupra Suediei. Dacă totuşi a mai trecut câtva timp până la definitiva emancipare a jidanilor din Suedia, atunci aceasta nu trebue căutat atât în rezistenţa guvernului suedez, cât mai mult în greutăţile de ordin technic ale legiferării Suediei.

Dreptul de a lua parte la alegerile comunale l-au obţinut jidanii fără nici o greutate, căci decretele regale respective din 1843 şi 1847 nu cuprindeau dispoziţiuni cu privire la aderarea la vre-o confesiune.

Tânăra generaţie a jidanilor vedea apropiindu-se marea şansă. Ea a intervenit prin urmare şi mai activ pentru emanciparea jidanilor, decât o făcuse generaţia precedentă. Ziarul liberal "Göteborgs Handels- och Sjöfatstidning", care probabil se afla în dependenţă faţă de jidani, şi ziarul "Aftonbladet" sprijineau năzuinţele jidanilor. Un însemnat rol l-au jucat şi broşurile lui Erik Magnus Constans Pontin şi manifestul de emancipare apărut în traducere suedeză a filosemitului norvegian Henrik Wergeland. Cea mai importantă scriere antiiudaică din acele vremuri a apărut sub titlul "Monopolium mot judarna". Autorul ei a fost Episcopul Agardh. Lucrarea aceasta este cuprinsă într'a doua parte a publicaţiei "Statsekonomist statistik" din 1856 (publicată la Karlstad), deasemenea a Episcopului Agardh.

La 28 Februarie 1847 s'a format un comitet compus din 5 persoane, care trebuia să studieze petiţia prezentată de conducerea comunităţii israelite din Stockholm în vederea complectei emancipaţiuni a jidanilor. Petiţia aceasta a jucat însă un rol de-abia la sesiunea din 1847/48 a dietei suedeze, când comerciantul Karl Frederik Woern a apărut pe planul politic ca luptător pentru cauza jidovească, propunând să se anuleze toate restricţiile privitoare la domiciliile jidanilor. Straturile generale au amânat însă să se pronunţe prin vot. La sesiunea din 1850/51 Woern a adus din nou în discuţie propunerea sa. De astădată reforma a fost împiedicată prin votul stratului cavalerilor şi al ţăranilor, cari erau împotriva jidanilor.

La sesiunea din 1853/54 a dietei suedeze, Woern a revenit din nou asupra propunerii sale, care de astă dată însă a fost primită, intrând în vigoare prin decretul regal din 9 Noemvrie 1854. Pentru prima dată în istoria jidanilor din Suedia, dieta a luat o iniţiativă pentru schimbarea legiferării în favoarea jidanilor.

Cu ajutorul unei petiţii, jidanii sperau să obţină anularea restricţiilor administrative printr'o decizie a dietei în sesiunea ei din 1859/60. Ministrul civic rezumă cererile jidanilor în sensul că jidanii pot locui nestingheriţi la ţară şi că drepturile cetăţeneşti acordate lor să fie extinse şi asupra copiilor lor. La

26 Octomvrie s'a publicat aceasta într'un nou decret al Regelui, astfel că de acum încolo jidanii erau aproape complect egali în drepturi cu poporul suedez.

Mult s'a discutat şi problema, dacă jidanii pot încheia căsătorii mixte, şi confesiunea pe care copii ar primi-o în cazul acesta. La 20 Ianuarie 1863 s'au terminat şi aceste discuţiuni în favoarea jidanilor printr'o lege, care permitea căsătoriile mixte. Confesiunea viitoare a copiilor trebuia hotărâtă în prealabil înainte de contractarea căsătoriei, în cazul contrar copii urmând să primească confesiunea tatălui, dacă acesta era creştin.

In sesiunea din 1859/60 comisiunea constituţională a dietei suedeze a discutat acordarea dreptului de vot jidanilor. Aceasta s'a făcut însă de-abia în anul 1866. La 20 Ianuarie jidanii dobândiră dreptul de a ocupa o serie de funcţiuni în stat, putând fi medici la stat, directori de muzeu, etc. La 16 Februarie 1870 dieta suedeză hotărî să treacă la realizarea emancipării complecte a jidanilor. Hotărârea aceasta a fost sancţionată de Rege la 8 Aprilie 1870, trecând cu uşurinţă şi prin dietă, deoarece, ca nicăeri în vre-o altă ţară în Europa, jidanii dispuneau tocmai în Suedia de un mare număr de protectori cu influenţă. Realizarea emancipării jidanilor merită deasemenea să fie menţionată, căci în contrast cu toate celelalte ţări europene, ea nu a întâmpinat rezistenţă sau manifestaţiuni antiiudaice. Singura restricţie, care li se mai impunea jidanilor, anume întreţinerea săracilor lor, a fost anulată în 1899.

Cu emanciparea din 16 Februarie 1870 a jidanilor, lupta poporului suedez împotriva jidanilor s'a terminat. Iudaismul a învins poporul suedez la fel cum învinsese până atunci aproape toate popoarele europene.

După emanciparea jidanilor din Suedia s'a observat o puternică creştere a imigraţiunilor de jidani galiţieni, cari nefiind înstăriţi făceau parte din stratul inferior şi nedorit al jidanilor, cari foloseau acum anularea restricţiilor paşaportare.

Din cauza brutalităţii şi a lipsei de scrupule în metodele lor comerciale, şi aceşti jidani galiţieni au dobândit în cel mai scurt timp mari averi. La fel ca şi toate celelalte popoare europene, a cunoscut acum şi poporul suedez marile desavantaje, pe cari le aducea cu sine emanciparea jidanilor. Era însă prea târziu. Iudaismul se încuibase din ce în ce mai bine în poporul suedez, aruncând rădăcini tot mai adânci în economia şi viaţa de stat a Suediei.

O listă necomplectă a celor mai influenţe personalităţi jidoveşti din toate domeniile vieţii publice suedeze, cuprinde următoarele nume:

Comercianţi: (murit 1879)
- Edvard Magnus (murit 1870)
- Morris Jacobsson
- Fraţii Warburg (murit 1900)
- Theod. Mannheimer
- Familia Philipson
- Familia Wahren (murit 1911)
- Louis Fraenkel (murit 1909)
- Jacob Lachmann

Oameni de ştiinţă: (murit 1889)
- Elias Heyman (murit 1902)
- Robert Rubenson (murit 1918)
- Prof. Karl Warburg (murit 1906)
- Oscar Levertin

Literaţi: (murit 1865)
- Karl Simon Warburg (murit 1921)
- Sophie Elkan (născ. Salomon)

Rabin:

Gottlieb Klein (murit 1914)

Viaţa muzicală:

Albert Rubenson (murit 1901)
Karl Valentin (murit 1918)
Eufrosyne Leman-Abrahamson (murit 1879)
Henriette Nissen-Salomon (murit 1879)
Jakob Axel Josephson (murit 1880)

Artişti:

Geskel Salomon (murit 1902)
Eva Bonnier (murit 1909)
Ernst Josephson (murit 1906)

Deputaţi:

Moritz Rubenson
Aron Philipson (murit 1906)
Karl Warburg (murit 1881)

Pedagogi:

Martin Schück
Otto Salomon (murit 1872)
(murit 1907)

Filantrop:

Abraham Nachmanson (murit 1912)

După recenzămintele oficiale existau în Suedia jidani de confesiune moza

In anul	1880	2993
„ „	1890	3402
„ „	1900	3912
„ „	1910	6112
„ „	1920	6469

= 1,1 la mie din cifra totală a locuitorilor.

Deoarece la toate aceste statistici se numărau numai jidanii de confes mozaică, cifra jidanilor de sânge, care de sigur este mai mare încă, nı cunoaşte.

In revista "Nationell Krönika" dela Stockholm se pot ceti în numărul 29. Martie 1940 următoarele:

"Numărul adevărat al jidanilor din Suedia nu se poate bine pre deoarece un mare număr de jidani botezaţi sunt consideraţi creştini alţii, veniţi de curând încă nu au dobândit cetăţenia suedeză. Mai dep trebue ţinut seamă şi de un mare număr de semijidani. In timp ce tistica oficială consideră numărul jidanilor la 7000, cifra lor şi a s jidanilor trebue evaluată în total la 30000 capete."

După statistica oficială din 1920, dintre jidanii din Suedia 56,4% se ocı cu comerţul şi cu traficul, 32,2% cu industria, 10,5% exercitau meserii li şi 0,9% activau în agricultură. In ce priveşte această ultimă cifră; de sigur vorba numai de proprietari de pământuri jidani, în moment ce 42,5% d jidanii din Suedia erau în 1920 antreprenori independenţi, cari natural dispu şi de venituri mai mari, fiind în parte chiar foarte înstăriţi.

Chiar dacă numărul jidanilor din Suedia nu este cine ştie cât de mar totuşi exercită şi acolo o mare influenţă, ocupând atât în viaţa economic şi în stat numeroase poziţii hotorâtoare.

Studiul nostru urmăreşte scopul să arate lupta schimbăcioasă pe care poporul ıedez a dus-o împotriva intruşilor jidani în special în secolele XVII şi XIX. m văzut aci cu câtă tenacitate şi îndârjire jidanii au ştiut să câştige în Suedia în ce în ce mai mult teren. Dupăce mai intâi au pus piciorul în Suedia, jidanii ncepură pas cu pas să-şi întărească poziţiile. Cu timpul au reuşit că câştige de artea lor şi o serie întreagă de suedezi cu mare influenţă, pe cari îi împingeau n faţa lor folosindu-i ca protectori. N'are importanţă dacă jidanii au ştiut să-i ducă pe suedezii aceştia într'un raport de dependenţă economică, dacă i-au nituit, sau dacă numai dintr'un umanitarism rău înţeles aceştia şi-au însuşit auza jidanilor. Fapt este, că la fel ca şi în alte ţări, jidanii căutau să câştige şi n Suedia persoane cu influenţă de partea lor, întrebuinţându-le pentru scopurile or. Motivul principal pentru realizarea emancipării jidanilor a fost însă sprijinul, e care l-au primit întotdeauna din partea Coroana Suediei.

Secolul al XIX-lea a fost pentru Europa secolul emancipării jidanilor. In nii cari au urmat, popoarele europene şi-au dat seamă că au comis o mare reşală, admiţând emanciparea jidanilor, căci jidanii nu se mai mulţumeau cu galitatea de drepturi. Din cetăţenii cu drepturi egale au devenit cu timpul etăţeni privilegiaţi, iar în fine s'a arătat că jidanii nu urmăreau nici mai mult ici mai puţin decât stăpânirea completă a popoarelor şi a statelor, pentru a idica în conformitate cu gândul mesianic, o nouă împărăţie mondială jido-ească.

Este meritul Führerului Adolf Hitler, dacă în ceasul al 12-lea aceste planuri idoveşti au fost zădărnicite în Germania şi Europa. Fără Adolf Hitler, nici lescătuşarea poporului german şi nici noua ordine europeană nu ar fi putut leveni realitate.

Secolul al XIX-lea a fost în Europa secolul emancipării jidanilor şi al dominaţiei iudaice. Prima jumătate a secolului al XX-lea va aduce eliberarea Europei de sub stăpânirea jidanilor şi eliminarea lor din Europa. Poporul şi Coroana suedeză au acum ocazia să tragă consecinţele din învăţămintele istoriei, şi să aibă în vedere numai binele poporului suedez.

(Serviciul-Mondial)